

31 Μαγτίου, 1992

[ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, Δ/στές]

ΑΥΓΙΑ ΝΑΡΑ NISSI DEVELOPMENT LTD. ΚΑΙ ΑΛΛΟΣ,

Εφεσείοντες-Εναγόμενοι

v.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ,

*Εφεσίβλητου-Ενάγοντα**(Πολιτική Έφεση Αρ. 7631).*

5 *Δίκαιο των Συμβάσεων — Παράνομη σύμβαση — Αν η παρανομία είναι πρόδηλη από την ίδια τη σύμβαση, τότε το Δικαστήριο δύναται απευπάργγελα να την εξετάσει έστω και αν δεν έχει εγερθεί από διάδικο ένσταση για παρανομία της σύμβασης — Αν όμως η παρανομία δεν είναι πρόδηλη από τη σύμβαση, τότε δεν μπορεί να εξετασθεί τέτοιο θέμα, εκτός αν αναφέρονται στα δικόγραφα γεγονότα που να δεικνύουν την παρανομία.*

10 *Δικόγραφα — Ισχυρισμός για παράνομη σύμβαση — Αν η παρανομία δεν είναι πρόδηλη στη σύμβαση, δεν μπορεί το Δικαστήριο να εξετάσει τον ισχυρισμό, εκτός αν αναφέρονται στα δικόγραφα τα γεγονότα που δεικνύουν την παρανομία — Δ.19 Θ.13 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας.*

15 *Ο εφεσίβλητος, που ήταν πολιτικός μηχανικός, αξίωσε από τους εφεσείοντες ποσό ΛΚ4.315,00 σαν υπόλοιπο αμοιβής του για εργασία που εξετέλεσε με εντολή τους, ήτοι την ετοιμασία αρχιτεκτονικών σχεδίων και στατικής μελέτης για 18 κατοικίες. Το συνολικό ποσό της αμοιβής του ήταν ΛΚ6.315,00 από το οποίο οι εφεσείοντες πλήρωσαν ΛΚ2.000. Οι εφεσείοντες αρνήθηκαν ότι είχαν συνάψει αποιαδήποτε συμφωνία με τον εφεσίβλητο, που ισχυρίστηκαν ότι ήταν άγνωστος τους, και ισχυρίστηκαν ότι είχαν συμφωνήσει με τον κ. Δαβερώννα, υπάλληλο του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικίσεως, να ετοιμάσει τα σχέδια και να τα υποβάλει για έκδοση άδειας οικοδομής αντί συμφωνημένου ποσού ΛΚ2.000, που προπλήρωσαν σ' αυτόν. Ο εφεσίβλητος ισχυρίστηκε ότι ο Δαβερώννας, που ήταν σύζυγος της αδελφής του εφεσίβλητου, στον ουσιαστικό χρόνο συνεργαζόταν με το γραφείο του και η εντολή και συμφωνία με τους εφεσείοντες είχε συνομολογηθεί μέσω του Δαβερώννα. Η εργασία είχε γίνει από τον ίδιο τον εφεσίβλητο. Τα σχετικά σχέδια κατατέθηκαν στο Δικαστήριο και έφεραν όλα την σφραγίδα και υπογραφή του εφεσίβλητου. Επίσης η επιταγή των ΛΚ2.000, που είχαν εκδόσει οι εφεσείοντες, είχε εκδοθεί στο όνομα του εφεσίβλητου.*

Κατά την ακρόαση οι εφεσελοντες ισχυρίσθηκαν ότι, και αν ευρισκето ότι υπήρχε συμφωνία μεταξύ αυτών και του εφεσίβλητου, αυτή ήταν παράνομη και κατά συνέπεια άκυρη διότι (α) υπήρξε συνεταιρισμός μεταξύ εφεσίβλητου και Δαβερώννα που δεν είχε εγγραφεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Ομορρυθμών και Ετερορρυθμών Εταιρειών και Εμπορικών Επωνυμιών Νόμου, κεφ. 5 116, και (β) ο Δαβερώννας ήταν δημόσιος υπάλληλος και η σύμβαση ήταν αντίθετη με τις πρόνοιες του άρθρου 64 του περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμου, 1967, Ν 33/67. Στην έκθεση υπεράσπισης όμως δεν εγίνετο οποιαδήποτε αναφορά σε συνεταιρισμό ή σε παρανομία. Το πρωτόδικο Δικαστήριο βρήκε ότι υπήρχε σύμβαση μεταξύ 10 του εφεσίβλητου και των εφεσειόντων, η οποία είχε εκτελεσθεί από τον εφεσίβλητο, ο οποίος κατά συνέπεια ειδικαιούτο στο υπόλοιπο της αμοιβής του, και εξέδωσε απόφαση εναντίον των εφεσειόντων για ΑΚ4.315 πλέον έξοδα. 15

Αποφασίσθηκε ότι:

(α) Αν και το Δικαστήριο δύναται αυτεπάγγελτα, εάν λάβει γνώση παρανομίας, που είναι πρόδηλη σε σύμβαση, να την εξετάσει έστω και αν δεν έχει εγερθεί από διάδικο ένσταση για παρανομία της σύμβασης, στην παρούσα περίπτωση η ισχυριζόμενη παρανομία δεν ήταν πρόδηλη από τη σύμβαση και, εφ' όσο δεν είχε γίνει αναφορά στα δικόγραφα σε γεγονότα που να στοιχειοθετούν την παρανομία, το θέμα δεν μπορούσε να εξετασθεί από το Δικαστήριο. 20

(β) Το συμπέρασμα του πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι υπήρχε 25 σύμβαση μεταξύ των διαδίκων υποστηρίχτετο από τη μαρτυρία και δεν συνέτρεχε οποιοσδήποτε λόγος για επέμβαση του Εφετείου.

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Polykarpou v. Polykarpou (1982) 1 C.L.R. 182. 30

Papadopoulos v. Stavrou (1982) 1 C.L.R. 321.

Belvoir Finance Co v. Harold G. Cole & Co [1969] 2 All E.R. 904.

Iordanou v. Anyftos (1959-1960) 24 C.L.R. 97.

Loucaides v. C. D. Hay and Sons Ltd (1971) 1 C.L.R. 134.

HjiPavliou v. Jinaro Terra (1982) 1 C.L.R. 433. 35

Demeco Co. v. Beckhoff (1988) 1 C.L.R. 82.

Kourtis v. Iasonides (1970) 1 C.L.R. 180.

Federated Agencies v. Tsikkos (1979) 1 C.L.R. 134.

Mahattou v. Viceroy (1979) 1 C.L.R. 542.

Glamor Development v. Christodoulou (1984) 1 C.L.R. 444.

Έφεση.

- 5 Έφεση από τους εναγομένους 1 κατά της απόφασης του Δικαστηρίου Λευκωσίας (Δημητρίου, Προσ. Π.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 31 Μαρτίου, 1988 (Αρ. Αγωγής 7255/83) με την οποία διατάχθηκαν να πληρώσουν στον ενάγοντα το ποσό των £4.315.- υπόλοιπο δικαιωμάτων για ετοιμασία αρχιτεκτονικών σχεδίων και στατιστικής μελέτης για 18 κατοικίες.

Σ. Δρυμιώτης, για τους εφεσείοντες - εναγομένους 1,

Χρ. Τριανταφυλλίδης, για τον εφεσίβλητο - ενάγοντα.

Cur. adv. vult.

- 15 ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, Δ ανάγνωσε την απόφαση του Δικαστηρίου. Με την έφεση αυτή οι εφεσείοντες - εναγόμενοι 1 ζητούν την ανατροπή της απόφασής του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας, με την οποία διατάχθηκαν να πληρώσουν στον εφεσίβλητο £4.315.- και έξοδα.

- 20 Η έφεση του εφεσείοντα - εναγομένου 2, με την οποία πρόσβαλλε την πρωτόδικη απόφαση, γιατί, ενώ η αγωγή εναντίον του απορρίφθηκε, δεν επιδικάστηκαν έξοδα υπέρ του, εγκαταλείφθηκε.

Ο εφεσίβλητος - ενάγων είναι Πολιτικός Μηχανικός και διατηρεί γραφείο στη Λευκωσία.

- 25 Οι εφεσείοντες είναι εγγεγραμμένη εταιρεία.

Ο ενάγων με την αγωγή του αξιούσε £4.315.-, υπόλοιπο δικαιωμάτων για ετοιμασία από το γραφείο του, με εντολή των εναγομένων, αρχιτεκτονικών σχεδίων και στατικής μελέτης για 18 κατοικίες. Το συνολικό ποσό δικαιωμάτων

ήταν £6.315.-.Οι εναγόμενοι πλήρωσαν £2.000.-.Παρέλειψαν όμως ή/και αρνήθηκαν να πληρώσουν το υπόλοιπο.

Οι εναγόμενοι - εφεσελόντες αρνήθηκαν την απαίτηση.Στην Έκθεση Υπερασπίσεως ισχυρίστηκαν ότι ο ενάγων ήταν πρόσωπο ολότελα άγνωστο σ' αυτούς.Ουδέποτε απ' ευθείας, ή μέσω τρίτου, έδωσαν οδηγίες στον ενάγοντα.Ισχυρίστηκαν ότι ο κ. Δαβερώνας, υπάλληλος του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, προσφέρθηκε και οι εναγόμενοι δέχτηκαν να ετοιμάσει τα σχέδια για την έκδοση άδειας οικοδομής, αντί συμφωνημένου ποσού £2.000.-, που προπλήρωσαν σ' αυτόν.

Τα σχέδια παρουσιάστηκαν σε εκπρόσωπό τους, ο οποίος τα συνυπόγραψε.

Ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου κατέθεσαν για τον ενάγοντα ο κ. Γεώργιος Νικολαΐδης, υπεύθυνος του Τμήματος Οικοδομών της Επαρχιακής Διοίκησης Αμμοχώστου, και ο ίδιος.Για τους εναγομένους κατέθεσαν ο κ. Δαβερώνας και ο κ. Κίκης Κωνσταντίνου, Διευθύνων Σύμβουλός τους.

Ο κ. Νικολαΐδης παρουσίασε το φάκελο Β273/80, στον οποίο περιέχεται αίτηση για άδεια οικοδομής, ημερομηνίας 26 Σεπτεμβρίου, 1981, που υποβλήθηκε από τους εναγομένους.Στην αίτηση είναι επισυνημμένα σειρά αρχιτεκτονικών σχεδίων και στατική μελέτη, που είναι σφραγισμένα με την σφραγίδα του ενάγοντα και υπογραμμένα από τον ίδιο.

Ο ενάγων στη μαρτυρία του είπε ότι ο Δαβερώνας, δημόσιος υπάλληλος και σύζυγος της αδερφής του, στον ουσιώδη χρόνο συνεργαζόταν με το γραφείο του. Εντολή και συμφωνία με τους εναγομένους συνομολογήθηκε μέσω του Δαβερώνα.Τα σχέδια ετοιμάστηκαν και υπογράφηκαν από τον ίδιο.

Στις 4 Νοεμβρίου, 1981, μετά την παράδοση και υποβο-

λή των σχεδίων, οι εναγόμενοι πλήρωσαν £2.000.-, με επιταγή στο όνομα του ενάγοντα. Ο ενάγων ζήτησε μέσω του δικηγόρου του, και μέσω του πεθερού του, την πληρωμή του υπόλοιπου ποσού των £4.315.-.

- 5 Η εκδοχή των εναγομένων, όπως κατατέθηκε από τον Διευθύνοντα Σύμβουλό τους, είναι ότι συμφώνησαν με τον Δαβερώνα για την ετοιμασία των αρχιτεκτονικών σχεδίων αντί £2.000.-, ποσό που προπλήρωσαν. Αρνήθηκαν οποιαδήποτε γνώση ή ανάμειξη του ενάγοντα. Παραδέχτηκαν, όμως, ότι τα σχέδια που υποβλήθηκαν στην αρμόδια αρχή ήταν υπογραμμένα από τον ενάγοντα.

- 10 Ο Δαβερώνας, ο οποίος κατά το χρόνο της ακρόασης είχε κακές σχέσεις με τον ενάγοντα, έδωσε εκδοχή η οποία έχει διαφορές ουσίας, τόσο με την εκδοχή του ενάγοντα, 15 όσο και με την εκδοχή του Διευθύνοντα Συμβούλου των εναγομένων.

- 20 Τα αναντίλεκτα γεγονότα είναι ότι τα αρχιτεκτονικά σχέδια για την κατασκευή 18 τουριστικών καταλυμάτων ετοιμάστηκαν στο γραφείο του ενάγοντα. Ο ενάγοντας τα υπέγραψε. Παραδόθηκαν στους εναγομένους και υποβλήθηκαν από τους εναγομένους στην Αρμόδια Αρχή.

- 25 Ο Δαβερώνας παραδέχτηκε ότι στον ουσιώδη χρόνο είχε συνεργασία με τον ενάγοντα, η οποία θα οδηγούσε σε συναυτηρισμό, όταν, και εάν, ο μάρτυρας θα αφιτηρητούσε πρόωρα από τη Δημόσια Υπηρεσία.

Αυτό όμως, για λόγους άσχετους με την παρούσα υπόθεση, δεν τελεσφόρησε και οι σχέσεις των δυο συγγενών επιδεινώθηκαν.

- 30 Το πρωτόδικο Δικαστήριο δέχτηκε τη μαρτυρία του ενάγοντα και απέρριψε την εκδοχή των εναγομένων και του μάρτυρα Δαβερώνα, στην έκταση που ήταν αντίθετη με τη μαρτυρία του ενάγοντα. Αποφάσισε ότι ο Δαβερώνας, στον ουσιώδη χρόνο, ενεργούσε για τον ενάγοντα, και ότι το ποσό των £2.000.- πληρώθηκε έναντι, με τραπεζική

επιταγή που εκδόθηκε στο όνομα του ενάγοντα.

Ο δικηγόρος των εφεσειόντων - εναγομένων στην τελική του αγόρευση ισχυρίστηκε ότι η συμφωνία ήταν παράνομη και, ως εκ τούτου, άκυρη, γιατί:-

(α) Υπήρξε συνεταιρισμός μεταξύ ενάγοντα και Δαβερώνα, που δεν ενεγράφη σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Ομορρύθμων και Ετερορρύθμων Εταιρειών και Εμπορικών Επωνυμιών Νόμου, (Κεφ. 116) και 5

(β) Ο κ. Δαβερώνας ήταν δημόσιος υπάλληλος και η σύμβαση ήταν αντίθετη με τις πρόνοιες του Άρθρου 64 του περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμου του 1967, (Αρ. 33/67). 10

Το πρωτόδικο Δικαστήριο απέρριψε τους ισχυρισμούς περί παρανομίας, γιατί συμβαλλόμενα μέρη ήταν ο ενάγων και οι εναγόμενοι. Είπε, περαιτέρω, ότι οι εναγόμενοι δεν ισχυρίστηκαν στην Έκθεση Υπερασπίσεώς τους την ύπαρξη συνεταιρισμού μεταξύ του ενάγοντα και του Δαβερώνα. 15

Το πρωτόδικο Δικαστήριο κατέληξε ότι υπήρξε σύμβαση μεταξύ ενάγοντα και της εναγομένης εταιρείας, η εργασία εκτελέστηκε και ότι οι εναγόμενοι όφειλαν το ποσό των £4.315.-. 20

Ο δικηγόρος των εφεσειόντων ενώπιόν μας περιόρισε τους λόγους εφέσεως σε δύο.

Υπέβαλε ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο λανθασμένα κατέληξε ότι υπήρξε σχέση εργοδότη και εργοδοτούμενου μεταξύ των διαδίκων. Επιχειρηματολόγησε ότι η σύμβαση ήταν άκυρη, γιατί η ύπαρξη συνεταιρισμού μεταξύ κυβερνητικού υπαλλήλου και του ενάγοντα συγκρούεται με τις πρόνοιες του περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμου και δεν υπήρξε συμμόρφωση με το Άρθρο 62 του περί Ομορρύθμων και Ετερορρύθμων Εταιρειών και Εμπορικών Επωνυμιών Νόμου, (Κεφ. 116). 25 30

Η προσβολή των ευρημάτων του Δικαστηρίου πάνω στα πρωτογενή γεγονότα ήταν μάλλον σκιώδης.

5 Θεωρούμε αναγκαίο να επαναλάβουμε την αρχή που έχει εγκαθιδρυθεί από τη νομολογία μας, ότι η αξιοπιστία των μαρτύρων και τα επακόλουθα ευρήματα ως προς τα πραγματικά γεγονότα είναι κατ' εξοχή έργο του πρωτόδικου Δικαστηρίου, που είναι σε καλύτερη θέση, μέσα στη ζωντανή ατμόσφαιρα της δίκης, να αξιολογήσει τη μαρτυρία στο σωστό της πλαίσιο. Το Εφετείο επεμβαίνει μόνο 10 στις ακραίες περιπτώσεις, όταν η κατάληξη του πρωτόδικου Δικαστηρίου εμφανίζεται αυθαίρετη, ή, έχοντας υπόψη το σύνολο της μαρτυρίας, δεν είναι εύλογα επιτρεπτή, ή είναι πρόδηλα λανθασμένη - (βλ., μεταξύ άλλων, *Polykarpou v. Polykarpou* (1982) 1 C.L.R. 182, σελ. 194, 15 195 και *Paradopoulos v. Stavrou* (1982) 1 C.L.R. 321).

Δεν συντρέχει οποιοσδήποτε λόγος που να δικαιολογεί επέμβασή μας στα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου πάνω στα πρωτογενή γεγονότα.

20 Η εκδοχή του Διευθύνοντα Συμβούλου των εφεσειότων ήταν αντιφατική και/ή αντίθετη με τη μαρτυρία του μάρτυρα τους και με ισχυρισμούς στην Έκθεση Υπερασπίσεως.

25 Από τα πρωτογενή γεγονότα εξάγεται καθαρά και εύλογα το συμπέρασμα της ύπαρξης της σύμβασης μεταξύ ενάγοντα και της εναγομένης εταιρείας. Η σύμβαση από πλευράς ενάγοντα εκτελέστηκε. Ο πρώτος λόγος δεν ευσταθεί.

30 Αναφορικά με την παρανομία, η Δ.19, θ.13 των Διαδικαστικών Κανονισμών προβλέπει ότι διάδικος, ο οποίος θέλει να εγείρει την παρανομία ως υπεράσπιση, πρέπει να αναφέρει στις έγγραφες προτάσεις του γεγονότα που να δεικνύουν την παρανομία.

Το Δικαστήριο, όμως, αυτεπάγγελα, εάν λάβει γνώση παρανομίας, η οποία είναι πρόδηλη στη σύμβαση, εξετάζει

αυτή, παρόλο ότι δεν ηγέρθη από διάδικο η ένσταση για παρανομία της σύμβασης - (βλ., *The Supreme Court Practice* 1982, σελ. 308, 309· *Belvoir Finance Co. v. Harold G. Cole & Co.* [1969] 2 All E.R. 904, στη σελ. 908).

Στην παρούσα υπόθεση η Έκθεση Υπερασπίσεως δεν 5 περιέχει οποιαδήποτε γεγονότα, τα οποία να στηρίζουν τον ισχυρισμό για ύπαρξη παρανομίας.

Το Δικαστήριο περιορίζεται στην εξέταση των επίδικων θεμάτων, όπως φαίνονται με το κλείσιμο των εγγράφων προτάσεων, ή με την τροποποίηση τους πριν το τέλος 10 της δίκης. Οι υποθέσεις αποφασίζονται με βάση τα γεγονότα που εγείρονται στα δικόγραφα. (Βλ. *Eleni Panayiotou Iordanou v. Polycarpos Neophytou Anyftos* (1959-1960) 24 C.L.R. 97, στη σελ. 106· *Christakis Loucaides v. C. D. Hay and Sons Ltd.* (1971) 1 C.L.R. 134· *HijPavliou v. Jinaro* 15 *Terra* (1982) 1 C.L.R. 433· *Demeco Co. v. Beckhoff* (1988) 1 C.L.R. 82, στη σελ. 86.)

Εάν, κατά τη διάρκεια της δίκης, οποιοσδήποτε διάδικος κρίνει ότι οι έγγραφοι προτάσεις του είναι αναγκαίο να τροποποιηθούν, πρέπει να λαμβάνει το συντομότερο 20 μέτρα για την τροποποίησή τους. (Βλ. *Homeros Th. Courtis and Others v. Panos K. Iasonides* (1970) 1 C.L.R. 180, στη σελ. 183· *Federated Agencies v. Tsikkos* (1979) 1 C.L.R. 134· *Mahattou v. Viceroy* (1979) 1 C.L.R. 542.)

Στην παρούσα υπόθεση, η σύμβαση μεταξύ ενάγοντα 25 και εναγομένων δεν παρουσιάζει οποιαδήποτε στοιχεία παρανομίας.

Εκ περισσού, το πρωτόδικο Δικαστήριο εξέτασε το θέμα της ισχυριζόμενης ακυρότητας της σύμβασης, λόγω 30 παρανομίας.

Στην υπόθεση *Glamor Development v. Christodoulou* (1984) 1 C.L.R. 444, στην οποία έγινε αναφορά, η αξίωση δημοσίου υπαλλήλου για πληρωμή δικαιωμάτων για ετοιμασία αρχιτεκτονικών σχεδίων για ανέγερση πολυκατοι-

κίας κρίθηκε ότι είναι έκδηλα αντίθετη με τη ρητή πρόνοια του Άρθρου 64 του περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμου του 1967, (Αρ. 33/67), και, ως εκ τούτου, παράνομη και άκυρη.

5 Οι ισχυρισμοί για την ύπαρξη μη εγγεγραμμένου συνεταιρισμού μεταξύ ενάγοντα και Δαβερώνα και η ισχυριζόμενη παράβαση του περί Ομορρύθμων και Ετερορρύθμων Εταιρειών και Εμπορικών Επωνυμιών Νόμου, (Κεφ. 116), δεν υποστηρίζονται, ούτε από τα δικόγραφα, ούτε και από τη μαρτυρία του Δαβερώνα.

10 Για τους πιο πάνω λόγους, η έφεση αποτυγχάνει και απορρίπτεται με έξοδα.

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα.